

دربارهٔ تحول انقلابی در ایرای پکن

نوشته‌ی جیان چینگ

در گندم زار زنجیره می خوانند...

江青

دربارهٔ تحول انقلابی در اپرای پکن

سخنرانی در انجمن کارگران تئاتر شرکت‌کننده در جشنوارهٔ اپرای پکن در رابطه با
مضامین معاصر

ژوئیه ۱۹۶۴

تبریکات خود را تقدیم این جشنواره می‌نمایم؛ جشنواره‌ای که برای برگزاری آن سخت کوشیدید. این نخستین کارزار برای انقلاب در اپرای پکن است. کارزاری که به نتایجی نویدبخش دست یافته و در آینده نیز تأثیر نسبتاً وسیعی بر جای خواهد گذاشت.

هم‌اکنون اپرای پکن بر مبنای مضامین انقلابی معاصر بر صحنه اجرا است. اما آیا نظر همهٔ ما دربارهٔ آن یکسان است؟ از نظر من ما هنوز نمی‌توانیم چنین ادعایی کنیم.

باید به اجرای اپرای پکن بر مبنای مضامین انقلابی معاصر اطمینانی تزلزل‌ناپذیر داشته باشیم. قابل تصوّر نیست که در کشور سوسیالیستی ما که تحت رهبری حزب کمونیست است، موضع مسلّط بر صحنه‌های نمایش به تسخیر ید کارگران، دهقانان و سربازان، یعنی کسانی که خالقان واقعی تاریخ و سروران راستین کشورما هستند در نیامده باشد. باید ادبیات و هنری بیافرینیم که از شالوده اقتصادی سوسیالیستی مان محافظت کند. وقتی که هنوز از جهت‌گیری روشنی برخوردار نیستیم، باید حداکثر مساعی مان را در راستای تحقّق این امر به‌کار بندیم. در اینجا قصد دارم دو دسته آمار و ارقامی را جهت ارجاع، به شما ارائه نمایم. این آمار و ارقام من را به شدّت در بهت و حیرت فرو می‌برند.

آمار دسته اول از این قرارند: مطابق یک ارزیابی تخمینی ۳۰۰۰ گروه تئاتر در کشور به فعالیت مشغول‌اند (این عدد شامل دستجات آماتور و گروه‌های فاقد مجوز نمی‌گردد). از این تعداد حدود ۹۰ مورد گروه‌های حرفه‌ای دراماتیک مدرن، ۸۰ مورد گروه‌های نمایشی سیّار و مابقی یعنی بالغ بر ۲۸۰۰ فقره گروه‌هایی هستند که انواع و اقسام اپراها و تصانیف را بر روی صحنه می‌برند. صحنه اپرای ما به تسخیر امپراتوران، شاهزادگان، ژنرال‌ها، وزراء، ادبا، زیارویان و بالاتر از همه به تسخیر ارواح و دیوان درآمده است. تا آن‌جا که به آن ۹۰ گروه حرفه‌ای دراماتیک مدرن برمی‌گردد، چنان که بایسته است در خصوص به تصویر کشیدن کارگران، دهقانان و سربازان اقدام نمی‌کنند و همچنان بر به صحنه آوردن نمایشنامه‌های مطول، نمایش‌نامه‌های خارجی و نمایش‌نامه‌های با

مضامین باستانی اصرار می‌ورزند. بنابراین می‌توان گفت که نمایش مدرن نیز به تسخیر صور چین باستان و خارجی در آمده است. تماشاخانه‌ها جایی برای آموزش توده‌ها هستند، اما در وضعیت فعلی صحنه تحت سلطهٔ امپراتوران، شاهزادگان، ژنرال‌ها، وزراء، ادبا و زیبارویان - تحت تسلط مایه‌های فئودالی و بورژوازی - است. این جریان امور نمی‌تواند به امر محافظت از شالودهٔ اقتصادی [سوسیالیستی-م] ما خدمت کند.

و آمار دستهٔ دوم نیز بدین قرارند: جمعیت کشور ما مشتمل بر بیش از ۶۰۰ میلیون کارگر، دهقان و سرباز و تنها معدودی از مآلکان، دهقانان ثروتمند، ضدانقلابیون، عناصر نامطلوب، راست‌ها و بورژواها است. باید به این جماعت محدود خدمت کنیم یا به توده‌های ۶۰۰ میلیونی؟ این مسئله نه‌تنها کمونیست‌ها بلکه تمامی نویسندگان و هنرمندانی که به کشورشان عشق می‌ورزند را به توجّه فرا می‌خواند. غله‌ای که ما می‌خوریم توسط دهقانان کشت می‌شود. لباس‌هایی که بر تن می‌کنیم و خانه‌هایی که در آن‌ها زندگی می‌کنیم، همه ساختهٔ دست کارگران هستند، و ارتش‌رهایی‌بخش خلق در جبههٔ دفاع ملی از ما حراست و نگهداری می‌کند. لیکن ما هیچ یک از آن‌ها را بر صحنهٔ نمایش به تصویر نمی‌کشیم. آیا می‌توانم بپرسم که شما هنرمندان در کنار کدام طبقه ایستاده‌اید؟! کجاست آن «وجدان» هنری‌ای که مدام از آن دم می‌زنید؟!

برای اپرای پکن نمایش مضامین انقلابی معاصر امری سهل و آسان نخواهد بود. عقب‌نشینی‌هایی وجود خواهد داشت، اما اگر با دقت به دو دسته آمار و ارقامی

که در بالا بدان اشاره کردم توجه کنید، شاید هیچ عقب‌نشینی یا حدّ اقل عقب‌نشینی‌های کمتری در کار باشد. حتی اگر عقب‌نشینی‌ای وجود داشته باشد، چندان اهمیتی نخواهد داشت. ازآبۀ تاریخ همواره در مسیری مارپیچ به پیش می‌راند، اما چرخ‌های آن نمی‌تواند هرگز در جهت عقب حرکت کند. ما بر اپرای مبتنی بر مضامین انقلابی معاصر تأکید می‌ورزیم که بازتاب‌دهنده زندگی واقعی در برهه پانزده ساله پس از تأسیس جمهوری خلق چین است و تصویر قهرمانان انقلابی زمانه را بر صحنه‌ی اپرا می‌آفریند. این است وظیفه اصلی و عمده ما. این به معنای آن نیست که ما خواهان اپراهای تاریخی نیستیم. اپراهای تاریخی انقلابی دارای سهمی نه‌چندان ناچیز در برنامه جشنواره حاضر است. اپراهای تاریخی که زندگی و مبارزات خلق، پیش از به‌وجود آمدن حزب ما را به تصویر می‌کشند نیز مورد نیاز و ضروری هستند. به‌علاوه ما نیازمند پرورش پیشگامانی هستیم که تعدادی اپرای تاریخی که به‌راستی از نقطه‌نظر ماتریالیسم تاریخی به نگارش درآمده باشند و بتوانند گذشته را به خدمت زمان حال درآورند، تولید نمایند. البته تنها باید تا جایی خود را وقف اپراهای تاریخی گردانیم که مانع وظیفه عمده ما (نمایش حیات معاصر و به تصویر کشیدن کارگران، دهقانان و سربازان) نگردد. این بدان معنی هم نیست که ما هیچ اپرای سنتی نمی‌خواهیم. به‌جز مواردی که درباره اشباح و یا در ستایش از خیانت و تسلیم هستند، تمامی اپراهای سنتی خوب می‌توانند به روی صحنه روند. اما اگر این اپراهای سنتی به‌دقت مورد ویراستاری مجدد و بازنگری واقع نشوند،

مخاطب واقعی به آن‌ها نخواهد نهاد. من بیش از دو سال به‌طور منظم از سالن‌های نمایش بازدید کرده‌ام و مشاهدات‌ام، هم از هنرپیشگان و هم از مخاطبین مرا به این نتایج رسانده است. در آینده، ویراستاری مجدد و بازنگری در اپراهای سنتی ضروری است، لیکن این امر نیز نباید جایگزین مهم‌ترین وظیفه ما گردد.

در ادامه درباره این مسئله بحث خواهیم کرد که از کجا باید آغاز کرد؟ فکر می‌کنم مسئله محوری این است که شما باید نمایشنامه‌هایی داشته باشید. اگر صرفاً کارگردان و بازیگر در اختیار داشته اما فاقد نمایشنامه باشید، پس جایی هم برای کارگردانی یا بازیگری باقی نمی‌ماند. به قول معروف نمایشنامه‌ها شکل‌دهنده اس و اساس محصولات نمایشی هستند. فکر می‌کنم این کاملاً صحیح است. لذا باید توجه ویژه‌ای به نگارش خلاقانه معطوف داشت.

در چند سال اخیر نگارش نمایشنامه‌های نوین از زندگی واقعی بسیار عقب افتاده است. این امر در مورد اپرای پکن بیشتر صدق می‌کند. نمایشنامه‌نویسان کم‌شمار و فاقد تجربیات زندگی می‌باشند. طبیعی است که نمایشنامه‌های خوبی تولید نمی‌شوند. کلید فائق آمدن بر این معضل شکل‌دادن به ترکیب سه‌جانبه‌ای از رهبران، نمایشنامه‌نویسان و توده‌ها است. اخیراً در جریان مطالعه پروسه‌ای که طی آن نمایشنامه دیوار بزرگ در امتداد دریای جنوب تولید شد، دریافتم که آن‌ها دقیقاً به همین روش عمل کرده‌اند. نخست رهبری مضمون را تدوین نمود، سپس نمایشنامه‌نویسان سه مرتبه راهی شدند تا به کسب تجربیات

زندگی بپردازند؛ آن‌ها حتی در یک عملیات نظامی برای به دام انداختن جاسوسان دشمن شرکت کردند. هنگامی که این نمایشنامه به‌رشتهٔ تحریر درآمد، بسیاری از اعضاء برجستهٔ فرماندهی نظامی گوانگجو بر سر آن به بحث و گفتگو نشستند و پس از تمرین نمایشنامه نیز، دیدگاه‌ها به‌طور گسترده‌ای جمع‌آوری شد و بازنگری‌هایی صورت پذیرفت. بدین ترتیب و در نتیجهٔ نظرخواهی‌های مداوم و اعمال بازنگری‌های مکرر بود که آن‌ها موفق شدند در مدت زمانی انصافاً کوتاه، یک نمایشنامهٔ موضوعی خوب که بازتاب‌دهندهٔ مبارزه در زندگی واقعی است، از کار در آورند.

در مورد کمیتهٔ حزبی شهرداری شانگهای، این رفیق کو چین‌شی بود که شخصاً درگیر مسئلهٔ نگارش خلاقانه شد. تمام نواحی باید کادرهایی با کفایت را برای رسیدگی به این مسئله به‌کار گمارند.

برخی اوقات حتی نگارش نمایش‌نامه امری دشوار خواهد بود؛ به ویژه در رابطه با اپرای پکن. با این حال لازم است که فی‌الحال افرادی برای انجام این کار گمارده شوند. آن‌ها نخست باید تحت پاره‌ای تعالیم ویژه قرار گرفته و آنگاه برای کسب تجربیات زندگی [به میان توده‌ها] بروند. آن‌ها می‌توانند با نگارش نمایش‌نامه‌های کوتاه کار خود را آغاز نمایند و به‌تدریج بر روی اپراهای بلند کار کنند. داشتن کارهای کوتاه به‌شرطی که خوب نوشته شده باشند، هم امری مطلوب است.

در امر نگارش خلافتانه، نیروهای نوین باید بارور شوند. آن‌ها را برای کار به میان توده‌های مردم بفرستید [تا ببینید چگونه] در عرض سه تا پنج سال شکوفا و بارور خواهند شد.

روش خوب دیگری برای حاصل آمدن نمایشنامه، اقتباس است.

اجزای نمایشی در رابطه با امر اقتباس باید به‌دقت برگزیده شوند. باید دید که اولاً نمایشنامه‌ها به لحاظ سیاسی مناسب‌اند یا نه و ثانیاً آیا با شرایط گروه هنری همخوانی دارد یا نه؟ در حین اقتباس باید متن مرجع مورد تحلیل جدی قرار گیرد، نقاط مثبت آن تصدیق و بی‌کم و کاست حفظ گردد و در همان حال نقاط ضعف‌اش مورد اصلاح قرار گیرد. در اقتباس برای اپرای پکن به دو جنبه باید توجه نمود: از یک سو اقتباس‌ها باید شاخصه‌های اپرای پکن را محفوظ دارند، سرودخوانی و حرکات آکروباتیک داشته باشند و کلمات با ملودی سرودخوانی در اپرای پکن هماهنگ باشد. زبان به‌کار برده شده می‌باید همان زبان معمول اپرای پکن باشد. در غیر این صورت همسرایان قادر به همخوانی نخواهند بود. از سوی دیگر نباید در رابطه با هنرپیشگان مرتکب مماشاتی مفرط شد. یک اپرا می‌بایست دارای مضمون روشن، ساخت و بافت محکم و شخصیت‌های گیرا باشد. به هیچ وجه نباید گذاشت اپرا چنان بی‌در و پیکر شود تا شرایط برای عرض اندام معدودی هنرپیشه‌ی آس و مشتی ستاره فراهم گردد.

اپرای پکن از اغراقات هنرمندانه بهره می‌برد و در عین حال همواره دوران کهن و کسانی را که در آن دوران می‌زیستند، به نمایش می‌کشد. بدین ترتیب برای اپرای پکن چهره‌پردازی شخصیت‌های منفی نسبتاً آسان است و این چیزی است که برخی از مردم آن را بسیار می‌پسندند. از سوی دیگر آفریدن شخصیت‌های مثبت بسیار دشوار است و ما کماکان باید شخصیت قهرمانان انقلابی پیشرو بیافرینیم. در نسخه اصلی اپرای «تسخیر سنگر راهزنان» تولید شانگهای، شخصیت‌های منفی قدر قدرت و در همین حین شخصیت‌های مثبت کاملاً خمیده و رنجور ظاهر می‌شوند. با ارائه رهنمودهایی مستقیم از سوی رهبری اپرا بهبود یافت. صحنه مربوط به تین هوی تائوئیست حذف شده، حال آنکه بخش مربوط به عقاب - اسم مستعار رهبر راهزنان - تنها تغییرات مختصری یافته است (بازیگری که این سکانس را بازی می‌کند، نقش‌اش را عالی ایفا می‌کند). اما از آنجا که نقش افراد ارتش رهایی بخش خلق، یان تسوجون و شانو چین‌پو به طرز برجسته‌تری پرداخت گردیده، در مقابل، تصویر نقش‌های منفی از رنگ و لعاب افتاده است. گفته شده که نظرات متفاوتی بر سر این اپرا وجود دارد. بر سر این موضوع می‌توان مباحثاتی برپا کرد. باید به این فکر کنید که در کدام طرف قرار می‌گیرید. طرف شخصیت‌های مثبت یا طرف شخصیت‌های منفی؟ گفته شده که هنوز هستند کسانی که با نوشتن درباره شخصیت‌های مثبت مخالفت می‌کنند. این غلط است. اکثریت عظیم توده‌ها انسان‌های خوبی هستند. این صحت دارد که نه تنها در کشورهای سوسیالیستی ما بلکه در کشورهای

امپریالیستی نیز اکثریت قاطع را توده‌های زحمت‌کش تشکیل می‌دهند و در کشورهای رویزیونیستی نیز رویزیونیست‌ها در اقلیت قرار دارند. باید بر خلق تصاویر هنری از انقلابیون پیشرو تأکید کنیم تا خلق را آموزش دهیم و الهام بخشیم و توده‌ها را به پیش هدایت کنیم. هدف ما از تولید اپراهایی با مضامین معاصر انقلابی به‌طور عمده تعالی بخشیدن به شخصیت‌های مثبت است. اپرای «خواهران کوچک قهرمان در علفزار» که توسط گروه اپرای پکن در تئاتر هنری مغولستان چین اجرا گردید، فوق‌العاده است. نمایشنامه‌نویسان با احساسات انقلابی ملهم از کردار برجسته این دو قهرمان کوچک متن را به رشته تحریر درآوردند. قطعه میانی اپرا بسیار پرتحرک است. علت آن صرفاً این بود که نمایشنامه‌نویسان هنوز از تجربه زندگی عاری بودند، شتاب‌زده عمل کردند و زمانی برای صیقل دادن دقیق [متن] را در اختیار نداشتند، به‌طوریکه شروع و پایان اپرا چندان خوب از کار در نیامده است. اینک [این اپرا] به‌سان نقاشی زیبایی است که در قابی زمخت و کهنه جا گرفته است. اپرای مورد نظر حائز یک نکته ارزشمند دیگر نیز هست و آن اینکه ساخته اپرای پکن برای کودکان ما است. به‌طور خلاصه، این اپرا پایه محکمی دارد و خوب است. امید دارم نمایشنامه‌نویسان برای کسب تجربه هر چه ژرف‌تر از زندگی خلق یک گام به عقب برداشته و تمام مساعی خود را برای تکمیل متن خود به‌کار بندند. به‌نظر من، باید ثمرات کار و تلاش‌مان را ارج نهیم، نه آنکه آنها را سبک‌سرانه دور اندازیم. برخی از رفقا مایل به بازنگری در کارهایی که به انجام رسانده‌اند،

نیستند. اما این خود به مانعی در راه آن‌ها به‌سوی دستاوردهای عظیم‌تر بدل می‌گردد. از این لحاظ، شانگهای نمونه‌های خوبی را برای ما فراهم ساخته است. چرا که هنرمندان شانگهای راغب بوده‌اند متون خود را بارها و بارها صیقل داده و بدین‌سان موفق شده‌اند «تسخیر سنگ راهزنان» را تا جایی که امروز بدان رسیده است، ارتقاء دهند. وقتی که به خانه برگشتید باید تمامی بخش‌های رپرتوار جشنواره حاضر را مورد صیقل بیشتری قرار دهید. نباید اجازه داد مواردی که پیش‌تر بر روی پاهای‌شان قرار گرفته‌اند، به‌راحتی سقوط کنند.

در پایان امید دارم که شما بخشی از انرژی خود را مصروف آموختن از نمایش‌های دیگران نمایید تا مخاطبین سراسر کشور قادر گردند دستاوردهای جشنواره را به نظاره بنشینند.

ما را در تلگرام دنبال کنید: @zanjarehh